

Fi2022/01157

Till:
Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia:
lars.arell@regeringskansliet.se.

Svenska Röda Korset och Röda Korsets Ungdomsförbunds yttrande över betänkandet Sänk tröskeln till en god bostad (SOU 2022:14)

Svenska Röda Korset och Röda Korsets ungdomsförbund (härefter Svenska Röda Korset) lämnar här sina synpunkter på slutbetänkandet. Vi välkomnar utredningen och kommenterar de delar där vi besitter särskild erfarenhet och kompetens.

Sammanfattning av Svenska Röda Korsets synpunkter

- Svenska Röda Korset välkomnar förslaget om en förändrad målsättning och ramlag för bostadsförsörjningen. Vi rekommenderar att målsättningen tydligare kopplas till de internationella ramverk Sverige förbundet sig till.
- Svenska Röda Korset tillstyrker förslaget om ett råd för socialt hållbar bostadsförsörjning och framhåller vikten av representation från civilsamhället.
- Svenska Röda Korset välkomnar även förslaget om att ge kommunala bostadsförmedlingar tydligare förutsättningar att tillämpa reservationer och få större utrymme för förturer
- Svenska Röda Korset noterar förslaget om hyresvärdars krav på nya hyresgäster bör regleras, vilket annars riskerar bidra till godtycklighet, utestängning av socioekonomiskt svaga grupper och diskriminering.
- Svenska Röda Korset är positivt till statliga hyresgarantier men anser att dagens regler bör ses över för att de ska kunna nyttjas i större utsträckning. Vi vill samtidigt

påminna om resultaten från utredningen En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46) att som alternativ införa en statlig hyresgaranti med Försäkringskassan som ansvarig myndighet.

- Svenska Röda Korset noterar förslaget om att ge uppdrag till Boverket att vägleda i fråga om hyresgarantier. Vi anser inte att hyresgarantin enbart ska fokusera barnfamiljer. Hyresgarantin är ett verktyg med potential att ge ett välbehövt stöd även till andra sårbara grupper med svag ställning på bostadsmarknaden.

- I övrigt vill Svenska Röda Korset framhålla vikten av samhällsplanering och att bygglagen kompletteras med krav som tar hänsyn till sociala aspekter samt bidrar till långsiktig utveckling av den sociala miljön. Vi skulle gärna vilja se förslag kopplat till mötesplatser som plattformar för social hållbarhet, bostadssociala insatser, lokal krisberedskap är berörs inte i denna utredning. Vi hoppas att det kommer att belysas i kommande utredning Bättre verktyg för att minska och motverka boendesegregation Dir. 2022:116.

Svenska Röda Korsets utgångspunkter i dessa frågor

Röda Korsets uppdrag är att förhindra och lindra mänskligt lidande, skydda liv och hälsa och att säkerställa respekt för varje människas värde. Vi finns representerade i 276 kommuner genom våra kretsar i landsbygd, glesbygd, städer och med närvaro i 33 socioekonomiskt utsatta områden. Röda Korsets ungdomsförbund arbetar utifrån samma grund med barn och unga som målgrupp.

Bristen på bostäder utifrån behov, avsaknad av boende och kvalitetsbrister i befintliga hyresbostäder medför lidande för många av våra målgrupper. Det gäller nyanlända, barnfamiljer med svag ekonomi, ensamma äldre, unga vuxna som lämnat samhällsvård, våldsutsatta kvinnor och barn som flyr våld i nära relation. Vi ser handel med svarta hyreskontrakt, olaga andrahandsuthyrning, exempel på strukturell hemlöshet och risken för social dumpning. Vi erfar att förekomsten av hemlöshet och antalet vräkningar har ökat. Socialtjänstens stöd och insatser för hemlösa har samtidigt blivit mer restriktiva. Många kommuner har skapat rutiner som tvingar de som drabbas av strukturell hemlöshet att söka nödbistånd för korta perioder i taget. Allt oftare möter vi barnfamiljer som tvingas flytta runt mellan olika typer av tillfälliga boenden.

Patienter på våra behandlingscenter för krigsskadade och torterade vittnar om en social problematik kopplat till osäkert boende. För patienter och anhöriga är en stabil boendesituation av stor betydelse för att tillgodogöra sig behandling och vård. Nyanlända tenderar även att prioritera bort och inte söka vård vid såväl fysiska som psykiska besvär på grund av en osäker boendesituation. Detta försvårar etablering och integration, vilket blir särskilt tydligt i de 33 socioekonomiskt svaga områden där vi är verksamma.

Erfarenheter från pandemin

Under pandemin blev det extra tydligt hur våra ojämlika bostadsförhållanden påverkar möjligheten att följa myndigheternas rekommendationer och kunna leva ett hälsosamt liv i stort och följa Folkhälsomyndighetens restriktioner. Studier av bland annat Delmos (Delegationen mot segregation) av pandemins effekter visar just hur särskilt trångboddheten påverkade de samhällsgrupper som redan lever i socioekonomisk utsatthet negativt. Pandemin har således synliggjort de ojämlika villkoren på dagens bostadsmarknad och som ökar sårbarheten vid samhällskriser.

Allmänna och övergripande synpunkter

Vi delar utredningens utgångspunkt om behovet av en socialt hållbar bostadsförsörjning och delar bilden av att det krävs en tydlig politisk viljeinriktning och utökad samverkan mellan stat och kommun. Det behövs ett förstärkt bostadspolitiskt fokus i skärningspunkten mellan socialtjänstens arbete och den ordinarie bostadsmarknaden. Samtidigt behöver vi säkerställa att vi tar hänsyn till barns behov av trygghet och kontinuitet vilket motiverar särskilda åtgärder för just barnfamiljers bostadssituation.

Svenska Röda Korset välkomnar förslaget om en ny lag för bostadsförsörjning, då det stärker ansvarstagandet på nationella nivå såväl som kommunal nivå för bostadsförsörjningen.

Vi delar också utredarnas bild av att det behövs fler åtgärder utöver de som utredningen föreslår. Vi ser dock en risk för att lagförslaget inte skapar tillräckligt starka incitament för stat och kommun att ta sitt bostadsförsörjningsansvar. Hur tillämpningen ser ut i praktiken varierar mycket mellan landets kommuner. Här blir det lokala kommunala styret avgörande för vilket stöd och insatser människor kan få, vilket riskerar skapa en ojämlik välfärd.

Barnfamiljer är särskilt utsatta på grund av barns sårbarhet. Svenska Röda Korset ser att det finns en fortsatt risk för att just denna grupp riskerar att falla mellan stolarna. Vi

välkomnar därför att de förslag om utvärderingar som utredningen föreslår och att de bör innehålla konsekvensanalyser utifrån ett tydligt barnrättsperspektiv.

Den statliga offentliga utredningen En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46) rekommenderade regeringen att ge Boverket och Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med intresserade kommuner pröva och utvärdera ett antal modeller som ger strukturellt hemlösa barnfamiljer rätt till boende. Svenska Röda Korset anser att regeringen bör gå vidare med detta förslag för att därigenom säkerställa att barnkonventionen efterlevs och att det främjar av jämlika uppväxtvillkor. Svenska Röda Korset anser att det krävs åtgärder på både lokal och nationell nivå för att barn och unga ska kunna få mer jämlika möjligheter i livet. Staten bör säkerställa ett tydligare ansvar för bostadsförsörjning och stöd till ekonomiskt utsatta barnfamiljer. Staten bör även förtydliga hur principen om barns bästa och barns rätt till en skälig levnadsstandard ska tolkas i relation till det kommunala ansvaret för bostadsförsörjningen. Vi välkomnar att utredningen lyfter fram och föreslår ett förebyggande perspektiv. Rätten till en bostad utgör i grunden en mänsklig rättighet, vilket framgår av de internationella konventioner som Sverige förbundit sig att följa. Att samhället kan tillhandahålla värdiga bostäder för svaga grupper är en förutsättning för ett framtida resistent och hållbart samhälle som tar hänsyn till de humanitära behoven vilken även stärker vår beredskap att möta framtida samhällskriser. Svenska Röda Korsets specifika synpunkter kopplat till enskilda avsnitt i slutbetänkandet

11.2.2 Målet för bostadsförsörjningen och dess innebörd

Svenska Röda Korset välkomnar förslaget men föreslår att vissa delar kan behöva förtydligas. Lagförslaget är en ramlag som utgår från en övergripande målsättning om att skapa förutsättningar för alla att leva i goda bostäder. Det är en god målsättning som dock tydligare bör kopplas till de internationella ramverk Sverige har förbundit sig till och där rätten till bostad uttrycks. Bostaden som en mänsklig rättighet, inte minst barns rättighet, bör lyftas fram tydligare i lagförslaget både i målparagrafen och i de delar som beskriver regeringens respektive kommunernas ansvar.

11.2.10 Ett råd för socialt hållbar bostadsförsörjning

Svenska Röda Korset tillstyrker förslaget och vill särskilt framföra vikten av att civilsamhället har en tydlig roll och inflytande i ett samverkande forum tillsammans med regering och kommun, vilket utredningen menar ska bidra till en bättre måluppfyllelse för framtida bostadsförsörjning. Civilsamhället har en unik roll vad gäller ett ”egenmakts

och aktörsskapande”. Vi är på olika sätt med och bidrar till hälsofrämjande och sociala insatser med utgångspunkt i människors lokala behov och förutsättningar. Vi har tillsammans lång erfarenhet och kompetens vad gäller samverkan mellan olika aktörer både på lokal och nationell nivå. Svenska Röda Korset finns i hela landet med lokalföreningar på landsbygd, i glesbygd och i städer samt i mer än 33 socioekonomiskt utsatta områden och vi kan aktivt bidra med att kartlägga lokala behov och kan ha rollen som röstbärare för de samhällsgrupper som riskerar en fortsatt svag ställning på bostadsmarknaden.

11.3.1 Tydligare förutsättningar för kommunala bostadsförmedlingar att tillämpa reservationer och större utrymme för förturer

Svenska Röda Korset välkomnar förslaget och anser att de kommunala möjligheterna att fördela lägenheter till kommuninvånare med särskilt stora behov om möjligt bör förtydligas. Det stärker kommuners förmåga att bemöta växande bostadslöshet, boendesegregation och liknande allvarliga samhällsproblem.

11.3.3 Hyresvärdars tillträdeskrav på nya hyresgäster regleras

Svenska Röda Korset är positivt till förslaget. Vi erfar att godtyckliga krav från hyresvärdar riskerar att bidra till socioekonomiskt svaga grupper utestängs från bostadsmarknaden samt ökar risken för diskriminering. 11.3.5 Kommuner ska tillhandahålla hyresgarantier

Svenska Röda Korset är positivt till statliga hyresgarantier men anser att dagens regler bör ses över för att de ska kunna nyttjas i större utsträckning. Om förslaget genomförs bör man säkerställa att det finns tillräckliga resurser i form av kunskaper och administrativa resurser.

Vi föreslår i stället att man utvecklar förslaget som framkom i den statliga offentliga utredningen En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46) att som alternativ införa en statlig hyresgaranti med Försäkringskassan som ansvarig myndighet. Vi ser annars att det finns risk att personer i samma närområde har tillgång till olika system för hyresgarantier.

11.3.6 Hyresgarantierna fokuseras på barnfamiljer

Svenska Röda Korset noterar förslaget. Det är i sig positivt att utredningen uppmärksammar de särskilda behov som barn och deras familjer har och särskilt prioriterar att minska bostadslösheten hos den målgruppen. Vi vill dock påminna att

verktyget har potential att ge ett välbehövt stöd även till andra sårbara grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Här finner vi till exempel personer med hög skuldsättning, låga inkomster eller betalningsanmärkningar samt unga som lämnar samhällsvård och saknar ett skyddsnet vilket medför att även dessa har behov av att kunna dra nytta av verktyget. Dessutom kan hyresgarantierna utgöra ett extra stöd för andra samhällsgrupper som av olika anledningar riskerar att utsättas för diskriminering på bostadsmarknaden, exempelvis migranter.

11.3.7 Uppdrag till Boverket att vägleda i fråga om hyresgarantier

Svenska Röda Korset noterar förslaget. Vi anser att det är bra att regeringen ser över detta oavsett om de statliga hyresgarantierna förändras eller inte, för att fler kommuner ska kunna tillhandahålla dem för behövande så snart som möjligt.

Övriga synpunkter

Svenska Röda Korset har i tidigare yttrande till utredningen Framtidens socialtjänst - en ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) framhållit vikten av samhällsplanering och att bygglagen kompletteras med krav som tar hänsyn till sociala aspekter samt bidrar till långsiktig utveckling av den sociala miljön. Vi framhöll även vikten av boendes delaktighet och samverkan med civilsamhället. Både Socialtjänsten och andra sociala aktörer har också en viktig roll för att stärka kommunens krisberedskap. Vi vill särskilt argumentera för vikten av öppna och delade mötesplatser vilket det finns behov i många bostadsområden där det råder trångboddhet. Vi anser även att framtida statsbidrag för arbete mot segregation i större utsträckning bör gå till finansiering av mötesplatser för att utveckla just områdesbaserade insatser. Förslag kopplat till mötesplatser som plattformar för social hållbarhet, bostadssociala insatser och lokal krisberedskap är frågor som inte berörs så mycket i denna utredning, men som vi hoppas kan belysas i kommande utredning Bättre verktyg för att minska och motverka boendesegregation Dir. 2022:116.

SVENSKA RÖDA KORSET

RÖDA KORSETS UNGDOMSFÖRBUND

Martin Ärnlov
Generalsekreterare

Beatrice Amsenius
Generalsekreterare